

Plettet rørvagtel, overvågning af ynglefugle	
Teknisk anvisning	TA. nr.: A126
Forfattere: Thomas Eske Holm & Thorsten Johannes Skovbjerg Balsby <i>Aarhus Universitet</i>	Version: 4
	Udgivet: 02-03-2026
	Omfang: 7 s. inkl. bilag

Indhold

1 Indledning	2
1.1 Biologisk baggrund	2
2 Metode	2
2.1 Tid, sted og periode	2
2.2 Særligt feltudstyr	3
2.3 Forberedende arbejde	3
2.4 Stedangivelse	3
2.5 Procedure for feltarbejde	3
2.5.1 Registrering i Naturdatabasen	4
2.5.2 Nye ynglefund ved andet besøg	4
2.5.3 Konklusion for sæsonens yngleforekomst	5
2.6 Anvendelse af data	5
3 Databehandling og kvalitetssikring	5
4 Bilag	5
5 Oversigt over versionsændringer	7

1 Indledning

Formålet med denne tekniske anvisning (TA) er at angive en kvalitetssikret, standardiseret og reproducerbar metode til at gennemføre overvågningen af ynglende plettet rørvagtel i forbindelse med overvågningsprogrammet, NOVANA (Det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljø og Natur).

Plettet rørvagtel er omfattet af fuglebeskyttelsesdirektivets bilag 1.

Overvågningen skal tilvejebringe datagrundlag for afrapportering i henhold til fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 12 og den nationale NOVANA-afrapportering. Viden om aktuel forekomst og bestandsstørrelse samt tidlige ændringer heraf skal desuden støtte planlægning af beskyttelse og naturgenopretning.

Opgaven omfatter periodevis, gentagende totaltælling af territoriehævdende plettet rørvagtel inden for fuglebeskyttelsesområder, hvor arten er på udpegningsgrundlaget.

1.1 Biologisk baggrund

Plettet rørvagtel er en fåtallig ynglefugl i hele Danmark. Arten yngler i permanent våde sump- og engarealer med et lavt vandspejl i perioden 1. april - 1. august. I yngletiden markerer hannerne deres territorium ved en karakteristisk sang i perioder gennem døgnets mørke timer.

2 Metode

Ynglende plettet rørvagtel eftersøges på alle ynglelokaliteter i fuglebeskyttelsesområder, hvor arten er på udpegningsgrundlaget. Overvågningen kategoriseres som Intensiv 1. Intensiv 1 står for opsøgende overvågning af artens bestandsstørrelse.

Overvågningen foregår ved to besøg på hver lokalitet i løbet af ynglesæsonen, hvor der lyttes efter hannerens karakteristiske sang. Der anvendes evt. playback for at igangsætte hannerens territorieadfærd.

En syngende han tolkes i overvågningssammenhæng som værende et ynglepar, da det i praksis er umuligt at kortlægge hunner og reder.

2.1 Tid, sted og periode

Plettet rørvagtel forekommer på ynglelokaliteterne med to forskellige influks i ynglesæsonen med hhv. et forårsinfluks april-maj og et sommerinfluks medio juni-medio juli. Hver lokalitet skal derfor besøges inden for hver af følgende perioder:

- 15. april – 15. maj
- 15. juni – 15. juli

Eftersøgningen lægges i varme og stille nætter i tidsrummene 22.00-02.00 samt omkring solopgang. Hannerne er mest aktive først på natten og i morgendæmringen.

Kolde nætter eller nætter med vedvarende regn, tåge og eller stærk blæst er uegnede til lytning og skal undgås.

Lokaliteter, der undersøges for syngende plettet rørvagtel, består af kendte ynglelokaliteter for arten samt potentielle ynglelokaliteter. Potentielle områder udgøres af større sumpområder samt ferske, våde enge med en vandstand på højst 30 cm.

Syngende hanner, der observeres i forbindelse med overvågning af andre arter, primært rørdrum, blåhals, trane og rørhøg, uden for det fastsatte overvågningsvindue (15. april – 15. maj + 15. juni – 15. juli) medtages i overvågning af ynglende plettet rørvagtel.

2.2 Særligt feltudstyr

Ved overvågning af plettet rørvagtel anvendes følgende udstyr:

- Håndkikkert
- Playbackudstyr (Se Bilag 2: <https://ecos.au.dk/playback>):
 - Højtaler skal kunne afspille lyde i frekvensområdet 1-10 kHz med et lydtryk på ca. 83 dBA på 1 m afstand uden at forvrænge lyden. Desuden kræves, at højtalerens frekvens respons er jævn mellem 2 og 6 kHz, hvor størstedelen af energien i vokaliseringerne ligger.
 - Lydfilerne hentes på DCE's hjemmeside under 'Fugle - Artsovervågning': <https://ecos.au.dk/ta>

2.3 Forberedende arbejde

Inden ynglesæsonen udarbejdes en oversigt over kendte og potentielle ynglelokaliteter i de relevante fuglebeskyttelsesområder. Viden hentes fra tidligere overvågning, Citizen science-databaser samt kendskab til potentielle ynglelokaliteter og evt. tolkning af luftfotos.

2.4 Stedangivelse

Aktiviteternes geometri ("Sted" i Naturdatabasen) navngives med udgangspunkt i eller henvisning til officielt stednavn fra et kort efterfulgt af "(Plettet rørvagtel)". Fx "Vest Stadil Fjord, nord (Plettet rørvagtel)". Efter behov kan der evt. tilføjes et løbenummer.

2.5 Procedure for feltarbejde

Overvågning af arten gennemføres ved lytning efter syngende hanner:

- Der udvælges en række observationspunkter, således at så stor en del af den potentielle ynglelokalitet som muligt dækkes.
- Pejling til aktive individer foretages løbende fra forskellige observationspunkter med henblik på at gøre det lettere at stedfæste individer samt skelne enkeltindivider fra hinanden under optællingen.
 - Syngende plettet rørvagtel kan registreres på store afstande, og det er derfor vigtigt at være omhyggelig med pejlingerne.
- Ved manglende aktivitet på lokaliteten kan der anvendes playback. Se bilag 2.

2.5.1 Registrering i Naturdatabasen

Bilag 1 viser et feltskema, der indeholder datafelter til alle parametre i overvågningsopgaven. Data registreres som udgangspunkt under feltarbejdet direkte i Naturdatabasens formular, Engfugle (2026-), mens feltskemaet tjener som oversigt og backup i tilfældet af dårligt vejr, systemnedbrud mv.

Der oprettes en aktivitet i Naturdatabasen for hvert lokalitetsbesøg og for hvert evt. ynglefund. Ved andet besøg på en lokalitet registreres i samme aktiviteter som ved første besøg. Hvis der ved andet besøg observeres andre syngende hanner end ved første besøg, skal der oprettes nye aktiviteter til disse. Se afsnittet "Nye ynglefund ved andet besøg".

GIS-tilknytning:

- Ynglefund: Der oprettes en punktgeometri. Punktet forsøges placeret, hvor man vurderer den syngende han befinder sig.
- Ingen ynglefund: Der oprettes en polygon, som afgrænser den relevante del af den eftersøgte lokalitet.

Data:

- Stamdata:
 - Angiv dato for besøg. Ved første besøg er dato = besøgsdatoen. Ved senere besøg rettes til dato for det feltbesøg, hvor observationer danner grundlag for sæsonkonklusion, hvis denne ikke er den første besøgsdato.
 - Indsamlingsformål = NOVANA (gælder for alle opgaver udført under NOVANA-programmet).
 - Vælg inventørnavn(e) på den/de person(er), der foretager overvågningen.
- Art og antal ynglepar:
 - Der vælges plettet rørvagtel som art. (Formularen i Naturdatabasen anvendes til overvågning af flere arter).
 - For plettet rørvagtel angives en syngende han som "antal ynglepar". Der angives enten 0 eller 1.
- Tællinger: Der tilføjes et sæt datafelter under Tællinger for hvert besøg på lokaliteten.
- Dato for besøg: Der angives dato for hvert besøg. Et af besøgsdatoerne vil være identisk med dato angivet under stamdata.
- Fundtype:
 - Hvis der konstateres syngende han vælges "Syngende han"
 - Hvis der ikke høres syngende hanner vælges "Eftersøgt, men ikke fundet".
- Begrundelse (sikre/sandsynlige par):
 - Hvis der konstateres syngende han vælges "Sandsynligt, Territoriehævdende"
 - Hvis der ikke observeres ynglefund vælges "Ikke relevant".

2.5.2 Nye ynglefund ved andet besøg

Hvis der på en lokalitet observeres syngende hanner af plettet rørvagtel, som ikke allerede er registreret ved det første besøg, skal der oprettes en ny aktivitet i Naturdatabasen. Vurdering af, om der er tale om en ny han i forhold til første besøg skal konkret vurderes af observatøren. I vurderingen kan indgå om fuglen er hørt flere gange i den mellemliggende periode (tjek evt. citizen

science-databaser) samt afstanden til de tidligere fund fra første besøg. Ofte vil der være tale om en ny han og i så fald oprettes en ny aktivitet i Naturdatabasen.

2.5.3 Konklusion for sæsonens yngleforekomst

"Antal ynglepar" som konklusion for sæson skal altid udfyldes, også selvom arten ikke blev registreret (dvs. en 0-forekomst). Feltet udfyldes/rettes når sæsonens sidste besøg på lokaliteten er gennemført, idet der da drages en konklusion med hensyn til, hvor mange syngende hanner, der skal angives for lokaliteten.

2.6 Anvendelse af data

Metoden sigter mod at kunne give et resultat af yngleforekomster pr. fuglebeskyttelsesområde. Ved anvendelse af registreringer i Naturdatabasen skal man derfor se samlet på alle registreringer for plettet rørvagtel for det enkelte overvågningsår i et fuglebeskyttelsesområde.

3 Databehandling og kvalitetssikring

Alle opgavens aktiviteter i Naturdatabasen gennemgås efter generelle og opgavespecifikke procedurer for kvalitetssikring beskrevet i den datatekniske anvisning (dTA DN01 - Naturdatabasen). Den datatekniske anvisning med tilhørende bilag og dokumenter indeholder desuden oplysninger om oprettelse af inventørnavne i Naturdatabasen, roller til systemet og kvalitetsmærkning af data.

<https://sgavmst.dk/media/arknmsxp/dta-dn01-naturdatabasen.pdf>

4 Bilag

Bilag 1: Feltskema

Feltskema til overvågning af plettet rørvagtel til udprint.

Bilag 2: Anvendelse af playback i NOVANA-overvågningen

<https://ecos.au.dk/playback>)

TA A126 Bilag 1	Plettet rørvagtel, overvågning af ynglefugle Vers. 4, gyldig fra 02-03-2026]		
Stamdata			
Sted			
Inventør		Indsamlings- formål	
Dato (konklusion for sæson)		Plettet rørvagtel: Antal ynglepar [0 eller 1]	
Evt. bemærkning			
Tællinger			
Dato	Besøg 1	Besøg 2	Besøg x
Ynglepar (syngende han) [0 eller 1]			
Fundtype/Begrundelse [X] - Syngende han / - Sandsynligt: Territoriehævdende			
Fundtype/Begrundelse [X] - Eftersøgt, men ikke fundet			
Bemærkninger			

5 Oversigt over versionsændringer

Vers	Dato	Emne:	Ændring:
2	08-02-2017	Intensiv 1	Arten går fra Intensiv 2 til Intensiv 1 og overvåges nu kun i de fuglebeskyttelsesområder hvor den er på udpegningsgrundlaget.
3	08-03-2023	Playback og ArcGIS Collector	Brugen af ArcGis Collector og playback er skrevet ind.
4	01-03-2026	Geometri	En registrering er ét ynglefund (én han) og registreres som et punkt. Sæsonens konklusion udledes derfor ved anvendelse af data jf. nyt afsnit "Procedure efter feltarbejde"
4	01-03-2026	Opsætning og registreringsparametre	TA er overført til ny skabelon, anvendelse af ArcGIS Collector er fjernet.